

TORONYIRÁNY

XVIII. 4.

2024. január 28.

SZEGEDI KATOLIKUS ÉRTESÍTŐ A GLATTFELDER ALAPÍTVÁNY GONDOZÁSÁBAN

Évközi 4. vasárnap

Február 2. Urunk bemutatása (Gyertyaszentelő Boldogasszony)

Márk a tisztátalan lélektől megszállt (valószínűleg epilepsziában szenvedő) ember gyógyítását közli Jézus első csodájaként, s ezután számos csodáról tudósít minket. Minden csoda azért történik, hogy Jézus az emberek hitét felkeltse és megerősítse.

„Ki ez?” – kérdezték a csoda után, és ha többet nem is tudtak meg róla, azt mindenesetre észrevették, hogy hatalommal bíró ember. Valóban, ha megfigyeljük az evangéliumi elbeszéléseket, mindig – még a szenvedésben is – az a szemlélők konklúziója, hogy Jézus hatalommal rendelkezik. Mégpedig olyan hatalommal, amilyennel más ember nem rendelkezik. Jézus mindig így viselkedik, földi élete végéig, hogy nincs fölötte senki és semmi, egyedül a mennyei Atya. Sosem kérdez meg fensőbb hatóságokat vagy intézményeket, s nem hagyja magát befolyásoltatni emberi hatalomtól. Igen, mert ő maga, aki Isten, az egyetlen Úr.

Amikor mennybemenetele előtt lelki hatalmat ad apostolainak, mondja is nekik: „Nem adatott minden hatalom égen és földön...” S az apostolok nem kételkednek ebben a teljhatalomban, mert ezernyi jelét és bizonyítékát látták életük során. A végső következtetés levonásához, hogy ti. Jézus isteni hatalommal rendelkezik, vagyis „Isten Szentje” (ahogyan a beteg mondja), persze nekik is hitre volt szükségük. De Jézus ezekkel a jelekkel és bizonyítékokkal valóban hatalmában tartotta őket.

Jó volt nekik! – mondhatná valaki -, mi nem láthatunk ilyen jeleket. Valóban? Minden keresztény egy-egy jel a világban Jézus hatalmáról, ha igazán Jézussal együtt él. Mennyi bizonyíték van arra, hogy mire képes a hit! Önzetlen, másokért élő keresztények megtérők és nagy bűnbánók, és maga az egyház is – minden gyarlóságával együtt – a történelemben Isten erejének a bizonyossága! Csak legyen szemünk a jelekhez! S vannak rendkívüli jelek is, amelyek a figyelmet reá terelik. Nem ő tehet róla, hogy sok ember figyelmetlen, nemtörődöm vagy megátalkodott.

Csanád Béla

A szentmise olvasmányai

- 1. MTörv 18,15-20** Isten prófétákat támaszt a választott nép köréből, akik feladata, hogy szigorúan azt közöljék a néppel, amire Istentől megbízást kapnak.
- 2. 1Kor 7,32-35** Pál apostol a házastársak és a nem házасok gondjait, feladatait állítja párhuzamba.
- 3. Mk 1,21-28** Jézus egy szombati napon Kafarnaumban tanít a zsinagógában, majd hatalmával meggyógyít egy beteget.

Gyógyítás Kafarnaumban

Jézus a tó partjáról – immár a tanítványaival együtt – bemegy Kafarnaumba, és ott a zsinagógában tanít. Kafarnaum halászfalu a Galileai-tó északnyugati partvidékén, mintegy 4 kilométerre nyugatra a Jordán torkolatától. Szegényes házaiban Jézus idején mintegy 2000 ember lakhatott. A falut és a közelében található forrást Josephus Flavius is említi, amikor a Galileai-tónak és környékének természeti adottságait dicséri (Bell. III,10,7-8). Márk evangéliuma Kafarnaumot Jézus galileai működésének közép- és kiindulópontjaként ábrázolja egyszerre.

Jellemző ténytet fejez ki az a megállapítás is (22. vers), hogy a zsinagógában lévők elcsodálóztak (ekplésszó) Jézus tanításán, illetve a belőle fakadó hatalmon, amely az írástudókat felülmúlta. Arról az épületről van szó, ahol a zsidó közösség tanulmányozta és tanítja a Törvényt, de a zsinagógé szó szerint összejevetelt is jelenthet, így szimbolikus jelentést is tulajdoníthatunk neki. Márk evangéliuma szerint Jézus többször belép a zsinagógákba (1,21.23.39; 3,1; 6,2), de miután Názáretben visszautasítják a tanítását a zsinagógáról immár csak negatív értelemben esik szó (vö. 12,39; 13,9). Amikor a keresztény igehirdetők a zsinagógákban, a zsidóság körében kezdik missziós munkájukat (ApCsel9,20; 13,5; 14,1; 17,1 stb.), Jézus példáját követik, de Jézus sorsa telik be rajtuk akkor is, amikor ebből a térből egyre nyilvánvalóbban kilépnek. A „zsinagóga” most még felfedezi a Jézus tanításában rejlő hatalmat, s pozitív értelemben csodálkozik rajta; ezzel pillanatnyilag el is szakad az írástudók, azaz törvénytárgyalkodók vagy általában a „jogászok” világtól.

A 23. verssel megkezdődik az ördögűzés jelenetének elbeszélése. A vers bemutatja Jézus mellett a jelenet másik főszereplőjét, a tisztátalan lélektől megszállt embert. A Bibliában „tisztátalan” az, ami Istennel szemben áll, ami tőle elszakadt, ami vele ellentétes. Míg Isten szent, a gonosz tisztátalan, vagyis a szentet fenyegető hatalom. A „lélek” hatékony, személyes erőt vagy hatalmat jelöl. A tisztátalan lelkek az evangéliumokban megragadják és rabszolgájukká teszik az embereket. Jézus az, aki megszabadítja őket ebből a rabságból, s ezzel az Isten országának valóságát jelzi. A hellenizmus évszázadaiban (Kr.e. III. – Kr.u. II. század) elsősorban a pogányság köreiben felerősödött a betegséget és bajt okozó démonok, ártó szellemek iránti érdeklődés. Valószínűleg ez hatott a zsidóságra is, amely ekkortájt sokkal részletesebben fogalmazta meg az angyalok és démonok, vagyis a tisztátalan lelkek kilétét, nevét, szerepét, mint azelőtt.

Egyértelmű, hogy az újszövetségi beszámolók személyes erőt látnak a tisztátalan lelkekben, és nem minden betegséget tulajdonítanak démoni befolyásnak. A megszállottság tünetei viszont bizonyos esetekben mentális betegségekre is hasonlíthatnak (vö. főként a Mk 9,14-29 leírását), és egybűt sem választhatók el a saját magát és társadalmi kapcsolatait is leromboló ember komplex valóságától (vö. 5,1-20). Az Újszövetség azt a „Szentet” hirdeti és ünnepli, aki teljes valójában gyógyítja és szabadítja meg az embert minden ránehezedő személyes és személytelen hatalomtól. Gál Ferenc szavaival: „Az apostolok két okból nem tartják szükségesnek, hogy megkülönböztessék a betegséget és a megszállottságot: egyrészt azért, mert ez a megkülönböztetés az akkori világot nem érdekelte, másrészt azért, mert tudták, hogy a megváltás és az örök élet minden rosszból kiemeli az embert, és a teljes boldogság részesévé teszi.”

A 24-26. versek szerint az ördögűzés lényegében „szó-esemény”: hiába ellenkezik a gonosz, Jézus parancsára távoznia kell. Márk evangéliumának első párbeszédében a gonosz védekezik a szó szerint „mi van köztünk és közted” jelentésű kifejezéssel (ti hémin kai szoi; vö. Bír 11,12; 1Kir 17,18 LXX; 2Kir3,13; vö. Jn 2,4). A gonosz különös támadásba lendül: felfedi Jézus kilétét. Az Újszövetség igen ritkán nevezi Jézust „Isten Szentjének” (vö. Lk 4,34; Jn 6,69). Márk elbeszélése szerint Jézus szent, mert a keresztségben leszállt rá a Szentlélek, illetve kinyilvánult a szent, élő Istennel való bensőséges kapcsolata. A tisztátalan lélektől megszállott ember az 1,11 után először fogalmaz meg Jézus kilétével és küldetésével kapcsolatos állítást. Jézus maga is megfogalmazza majd küldetésének lényegét (2,17; 10,45), kilétéről pedig az elbeszélés döntő pillanataiban Péter és a római százados vall (8,29; 15,39). Az Istennel bensőséges kapcsolatot – mint Jézus titkának lényegét – egy tisztátalan szellem, illetve az általa megszállott ember mondja ki. Ez önmagában egyfajta talány elé állítja az olvasót: Vajon igaz-e, amit a szellem mond? Jézus pedig el is hallgattatja (1,25; vö. 1,34) – vajon miért?

A hallgatási parancs, amely Márk evangéliumának jellegzetes motívuma, először nyomatékosan a gonosz lelkekkel szemben hangzik el, illetve Jézus kilétének titkával kapcsolatos. Bár Jézus mindenütt hirdeti Isten evangéliumát, illetve tiltásai ellenére mindenki terjeszti csodáinak hírét, azokat, akik „tudják, kicsoda”, parancsral egyszerűen hallgatásra kényszeríti. A parancs, illetve ennek betartása Jézus hatalmának újabb bizonyítéka, de önmagában nem magyarázza meg, miért nem szólhatnak a gonosz lelkek. Egyfelől joggal gondolunk arra, hogy még nem jött el az ideje, hogy Jézus nyíltan színt valljon a kilétére vonatkozó kérdést illetően. Másfelől biztos, hogy a gonosznak semmilyen cselekedete sem lehet jó és helyes. Azt mondhatnánk, a gonosz bizonyos értelemben még akkor is hazudik, amikor igazat mond. A titokzatos hallgatási parancs egyfajta fordított logika szerint mégis Jézus kilétének kérdésére irányítja a figyelmet. Az evangélium egészét ismerő olvasó arra is gondolhat, hogy Jézus kilétének titkát nem egy gonosz léleknek, hanem az igazi tanítványnak kell hirdetnie. A helyzet megismétlődik majd Péter hitvallásával. Ő is igazat mond ugyan („a Messiás vagy”), Jézus mégis elhallgattatja, illetve a túlzottan e világi gondolkodása miatt röviddel azután meg is szidja (8,30.31-33).

A 26. vers három rövid megállapítással mutatja be, hogyan hagyja el a tisztátalan lélek a megszállottat. A reakciók jelzik, hogy a gonosz a fizikai mozgásában és belső világában is fogva tartotta ezt az embert. A drámai leírás egyes elemei másutt is visszatérnek az evangéliumban (5,4-5; 9,18).

Az evangéliumot tovább olvasva az események szemtanúihoz szegődünk, akik a történet láttán vitatkozva kérdezzétek egymást Jézus kilétéről. A 27. vers a körülállók közvetlen reakcióját, megállapítását idézi, majd a 28. vers tágítja a perspektívát. Jézus később be is járja Galileát, de híre megelőzi őt. Ez a hír pedig nem más, mint amit a kafarnaumiak röviden összefoglalnak: „új tanítás hatalommal”, amely főleg a tisztátalan lelkek feletti uralomban mutatkozik meg. Hogy milyen központi szerep jut az ördögűzéseknek Jézus szolgálatában, arra az is utal, hogy a szombattal kapcsolatos viták után (2,1-3,6) Jézust, mint ördögűzőt is célba veszik majd ellenfelei (3,20-35).

Martos Levente Balázs

Valaki mondja meg, milyen az élet! (33.)

V. RÉSZ

Kirakózz...

...a sokszínű világgal

29. Irigylésre méltó összefogás

Pierre abbé, a mellőzöttek pásztorja

„Figyelj rám, igaz, hogy szerencsétlen alak vagy, de nekem szükségem van valakinek a segítségére, egyedül nem boldogulok. Gyere velem, és együtt majd csak jutunk valamire!” Ezekkel a szavakkal fordult Pierre egy volt elítélthez, aki öngyilkosságra készült. A megszólított követte Pierre-t, és így alakult meg az Emmaus Közösség 1949-ben. Miután az örökségét szétosztotta a szegények között, 1931-ben Henri Groués belépett a kapucinusok rendjébe és később fölvette a Pierre abbé nevet. A második világháborúban tábori lelkészként szolgált, majd részt vett az ellenállásban. 1945 és 1951 között képviselő volt a francia parlamentben.

1949-ben kezdte meg küzdelmét a legszegényebbekért: megszegte értük a törvényt is (zsidóknak iratokat hamisított), kéregetett a Champs-Élysées-n, a francia rádióban részt vett egy „Mindent vagy semmit!” típusú játékban, hogy pénzt gyűjtsön a szegényeknek. Szegénnyé lett a szegényekért.

A második világháború után lakáshiány volt, sokan fagytak meg a hosszú hideg télen. Noha az abbé képviselő volt, a fizetése mégsem volt elég arra, hogy mindenkin segítsen. Egy pártfogoltja azt tanácsolta neki, hogy a gazdagok fölőlségéből próbálja kiválogatni azt, ami a szegények hasznára lehet. 1954 hideg telén egy rádióközvetítés során hangzott el felhívása, „a jóakarát lázadása”: „Figyeljétek rám, ma éjjel sokan halálra fognak fagyni Párizs utcáin. Ti mit tesztek ez ellen? Én a nyomor képviselője vagyok.”

Az Emmaus közösségek három alapelve: „munka” (a közösség önfenntartó), maga a „közösség” (egymás szolgálatára dolgoznak), „szolgálat” (a szolgálat célja minden bajbajutott támogatása, különösen a hajléktalanoké).

A közösség néhány év alatt megnövekedett. Az atya folytatta zárandoklatát, a felebaráti, cselekvő szeretet üzenetét hirdetve. Csak ezt az egy kérdést tette fel annak, akivel találkozott: „Et les autres?” (És a többiek?)

A fiatalokra ezt a feladatot bízta: „Én már öreg vagyok, nem sokáig leszek már ezen a földön. Tinéktek, fiataloknak kell folytatnotok.” 2007 januárjában hunyt el.

Ma 317 Emmaus csoport és közösség létezik a világ 37 országában.

Tanácsok „irigyek” szerzésére

1. Az egyetlen küzdelem, amely mindig helyes, a nyomorúság elleni küzdelem. Nyomorban az ember nem tud ember lenni.
2. Ha a manapság elterjedt szemlélettel tekintesz az életre: én, én, én, az én karrierem, az én pénzem..., akkor tényleg sajnálatra méltó vagy. De, ha az életben dolgozni akarsz és fejlődni, örömmel akarsz mások boldogságáért tenni, akkor igazán irigylésre méltó vagy.
3. Bármilyen célotok vagy küldetésetek legyen is, őszintén fogadjátok meg, hogy sohasem akartok gazdagok lenni! Mindent, de mindent, amit kaptok, ajánljátok fel azoknak, akik szenvednek!

4. Mikor te szenvedsz, szeresd azokat, akik rosszabb helyzetben vannak nálad, akik jobban fáznak, jobban éheznek, és magányosabbak, mint te! Ennél nagyobb öröm nem létezik!
5. Az Emmaus közösség apró, de mégis fontos dolog. Olyan, akár egy gyufaszál: pici és senki sem törődik vele, de ha lángra kap, bármit eléget.
6. Mi vagyunk az első világméretű társadalom. Ma már mindenről van tudomásunk, ami a világban történik. Ezért kötelesek vagyunk osztozni azon, amink van, és akinek több adatott, törekednie kell arra, hogy mindenkinek meglegyen az alapvető szükséglete.
7. Jézus elfogadhatta volna a hatalmat, lehetett volna király, mégis keresztre feszítésének napján semmivel sem volt gazdagabb, mint születésekor, Betlehemben. Azt kívánom, legyetek olyanok, mint Jézus.
8. Az ember nagysága abban áll, hogy Isten megbecsüli, Isten nagysága pedig abban áll, hogy emberi testbe zárta magát. A szeretetet nem lehet kikényszeríteni, csak elnyerni.
9. A mi feladatunk az, hogy megmutassuk Isten szeretetét minden embernek, szegénynek és gazdagnak egyaránt. Isten mindenkit meg akar szabadítani, de Jézus ezt a feladatot a gyengékre bízta.
10. Isten ítélőszéke előtt nem azt fogják kérdezni tőled, hogy hívó voltál-e, hanem hogy hiteles voltál-e, életmódod meggyőzte-e az embereket Isten szeretetéről?

Fény a sötétben

Mindenható,
te, aki a szeretet vagy,
lobbantsd lángra az életünket,
hogy világíthassunk az éjszakában
és a te fényed áradjon belőlünk!
A te szereteted eltörli a rosszat és a kapzsiságot,
eloszlatja a keményszívűek büszkeségét,
és felszárítja a könnyeket.
Urunk, add,
hogy az életünk végtelen örömeinek legyen,
amellyel az igaz életet dicsérjük!
Hálát adunk Szentlelkédért,
aki átjár minket,
és egyre csak feléd visz.

(Pierre abbé)

30. Világfalu

„Glocal”, ez a modern kifejezés a „globalizáció” és a „lokalizáció” szavak összeolvasztásából keletkezett. Földünk ma már olyan, akár egy nagy falu. Közlekedőedények vagyunk: ami tőlünk távol történik, kihatással van a mi életünkre is, és fordítva.

„Isten határozta meg minden egyes tag feladatát a testben, tetszése szerint. Ha valamennyi egy tag volna, hol volna a test? Így azonban sok a tag, de a test csak egy. A szem nem mondhatja a kéznek: „Isten határozta meg minden egyes tag feladatát a testben, tetszése szerint. Ha valamennyi egy tag volna, hol volna a test? Így azonban sok a tag, de a test csak egy. A szem nem mondhatja a kéznek: >>Nincs rád szükségem<<. Ellenkezőleg, a gyöngébbnek látszó tagok sokkal szükségesebbek. (...) De Isten alkotta így a testet, és ezért részesítette az alacsonyabb rendű tagot nagyobb tisztességben, hogy a testben ne támadjon meghasonlás, hanem a tagok törődjenek egymással. Ha szenved az egyik tag, valamennyi együtt szenved vele, s ha tiszteletben van része az egyik tagnak, mindegyik örül vele.” (1Kor 12,18-22.24-26)

(Folyt. köv.)

Luigi Guglielmoni – Fausto Negri

Vasárnapi jegyzet

Nem a szavak szeretet-szövetsége

Imponálőbb, ha a teológiai irodalomban is az ökumenizmus, mint elvont fogalom helyett ezt olvasni: ökumenikus mozgalom, amely cselekvést jelent, gyűjtőneve azoknak a nemes törekvéseknek, melyek a különböző felekezetekhez tartozó keresztények közeledését segítik. Nem egyházaik feladása ez, hanem interaktív párbeszéd, amely távlatokat nyit meg a most már szinte kötelező új gondolkodásban. Nem a tanítás átírásáról, feladásáról van szó, hanem az egyes egyházak értékrendjében egyre több találkozási pont megtalálásáról. Ez örvendetesen aktivizálódik korunkban, amikor az individualizmus egyre inkább fenyegeti, „elnyeli” a közösségeket, melyek nélkül egyetlen egyházi felekezet sem tudja hitelesen felmutatni a krisztusi tanítást, vagyis közvetíteni, tovább adni. Így mondhatnánk: az ökumené az istenhívők közösségi szövetsége, tettekben és nem szavakban.

A napokban került kezembe egy közelmúltban megjelent könyvecske. A címe: Fürkészzetek! (Az olasz scrutate találó fordítása.) Az Isten jeleit kémlelő megszentelt személyeknek szánták az egyes fejezeteket, de szinte minden bekezdésnél az ökumenikus mozgalom programját is érzékelem, amikor azt olvasom, hogy az Úr örök szeretettel szeret mindannyiunkat, s ez a bizalom szabadságra hív, egységben egymással, nehogy egyházaink múzeumi tárggyá váljanak.

Pasztorális levelek, teológiai értekezések az Írás fényében foglalkoznak az ökumené szellemiségével, annak az engedelmességnek a jeleként, amely „bizalmat szavaz a mának, hogy együtt haladjunk előre bátran Jézus Krisztus szavának értelmezésében,” nem pusztán emberi motivációkat követve. (Ezt nevezhetjük evangéliumi közös halászatnak.) Minden közösség megszentelt testvériség, ha ebben gondolkodik, így válik igazán szabaddá a messzibb távlat elérésének reményében, érzi a „Lélek útmutatását”, s értekeiben, tanításában elfogadja a másik egyházat, felekezetet, azt a cselekvésmódot, amely bölcs párbeszédrel, türelemmel közvetíti Krisztust a világnak.

Sokan járnak az úton, akiknek szomjúsága forrást keres. S miért ne fakasztanának különböző felekezeti keresztények a hit által forrást? Az összetartozás ugyanis nem csupán szociális akció. A társadalom élete a benső értékek mélyén igenis követel ma is olyan gondolkodást, amely valamiként elszakít a tisztán materiális céloktól, és lélek-közösségben leli meg a másféle értékeket. Így közös tanúságtétel leli meg az evangélium igazságában a megnyugtató válaszokat korunk nehéz mértjeire.

Nem könnyű feladat a Krisztus-hívőknek. De együtt több az esély, a kegyelem.

S hogy az egység megvalósuljon, folytonos tanulásra van szükség. Ismerni, elfogadni, megbecsülni a másik testvéregyházat, felekezetet. Mert csak ekként alakulhat ki az a teremtő-párbeszéd, amely a megértésben, elfogadásban megtalálja a találkozási pontokat, hogy oldódjék a zűrzavaros világban a közömbösség, és Isten egyre több helyen „üsse fel sátrát”, azaz hajlékát.

Mert mi lesz a világgal, ha még azok is szemben állnak egymással, akiknek krisztusi kötelezettségük a szolgálat alázata?

† Tóth Sándor

hírek információk

Február 2-án ünnepli az Egyház Urunk bemutatását a templomban. Gyertyaszentelő Boldogasszony Ünnepét 1997-ben nyilvánította a megszentelt élet napjává Szent II. János Pál pápa.

Ezen a napon a Székesegyházban Kiss-Rigó László püspök celebrálja a 18 órakor kezdődő ünnepi szentmisét, melyen hagyományosan részt vesznek a Szeged-Csanádi Egyházmegye területén működő szerzetesközösségek, világi intézmények és az apostoli élet társaságainak tagjai.

Hagyományos elsöpénteki nagykilencedet tart a Belvárosi Plébánia közössége február 2-án, pénteken a Dómban. Az Árpád-házi Szent Margit imacsoport közreműködésével 16 órától 17 óráig Szentségimádást tartanak, amit a Rózsafüzér követ. A 18 órai szentmise után Jézus Szíve litániát imádkozzák közösen.

A felsővárosi Szent Miklós Plébánia közössége február 2. és 10. között Lourdes-i kilencedet imádkozik minden nap 17.15-től a Lourdes-i oltár előtt. A kilenced utolsó napján, szombat este a 18 órakor kezdődő szentmisében szolgálatják ki a betegek szentségét, melyre a plébánia irodájában vagy a sekrestyében lévő íveken lehet feliratkozni. A betegek szentségében az részesülhet, aki elvégezte a szentgyónását, életre veszélyt jelentő betegségben, tartós betegségben szenved, valamilyen műtét előtt áll, valamint azok is, akik a 60. életévüket betöltötték.

Az újszegedi Árpád-házi Szent Erzsébet Plébánia közössége is végez Lourdes-i kilencedet. A közös imádság február 5., 8., 10., 12., 15., 17., 19., 22., valamint 24-én, délutánonként 16.45 órakor kezdődik az Árpád-házi Szent Erzsébet Plébánia nagytermében. Február 3-án, szombaton a 18 órai szentmisét követően Taizé-i zenés-énekes imádságra hívják a híveket kihelyezett Oltáriszentség előtt az Árpád-házi Szent Erzsébet templomba.

Február 3-án, szombaton, Szent Balázs püspök és vértanú ünnepén a szentmisét követően a Dómban (és az egyházmegye valamennyi misézőhelyén) Balázs-áldásban részesülhetnek a jelenlévő hívek. Akik ezen a napon nem tudnak részt venni a szentmisén, azok a következő vasárnapon a szentmisék után részesülhetnek Balázs-áldásban.

Kiadja a Glattfelder Alapítvány

Felelős kiadó és szerkesztő: Kiss-Rigó László
Állandó munkatárs: Bábszki Zoltán, Borz Gergely,
Cserny Szilvia, Karsai Örs,
† Tóth Sándor
Címünk: 6720 Szeged, Aradi vértanúk tere 2.

Ferenc pápa üzenete a béke 57. világnapjára (5.)

A mesterséges intelligencia és a béke

4. A határok érzékelése a technokrata paradigmában

Ez arra kell, hogy indítson bennünket, hogy elgondolkodjunk egy olyan szemponton, amelyet a mai technokrata és hatékonyságorientált mentalitás igen gyakran elhanyagol, pedig kulcsfontosságú a személyes és társadalmi fejlődés szempontjából: a „határok érzékelésén”. Ha az ember, aki természete szerint halandó, azt hiszi, hogy a technológia segítségével ledönthet minden korlátot, akkor azt kockáztatja, hogy a kontroll megszállott keresésében végül elveszíti az uralmat önmaga fölött; az abszolút szabadság keresésében pedig a technológiai diktatúra örvényébe kerül. Ahhoz, hogy az ember elérje, sőt, ajándékként fogadja el a teljességet, elengedhetetlen a saját teremtményi korlátainak felismerése és elfogadása. Ezzel szemben a technokrata paradigma ideológiai kontextusában, amelyet az önellátás prométheuszi gondolata inspirál, az egyenlőtlenségek aránytalanná növekedhetnek, a tudás és a gazdagság pedig kevesek kezében halmozódhat fel, ami komolyan veszélyezteti a demokratikus társadalmakat és a békés együttélést.

5. Égető erkölcsi kérdések

A jövőben mesterségesintelligencia-rendszerek határozhatják meg például egy hiteligenyítő megbízhatóságát, egy álláskereső alkalmasságát valamely pozícióra, egy elítélt bűnisméltésének valószínűségét, a politikai menedékjogra vagy a szociális segélyre való jogosultságot. Ezek a rendszerek a közvetítés különböző szintjeinek hiányától – ami a sajátosságuk – különösen hajlamossá válnak az előítéletekre és a diszkrimináció formáira: a rendszerszintű hibák könnyen megsokszorozódhatnak, így nemcsak egyes egyedi esetek igazságtalan megoldásához vezethetnek, hanem a domináns hatás révén a társadalmi egyenlőtlenség valódi formáihoz is.

Időnként úgy tűnik továbbá, hogy a mesterséges intelligencia formái képesek befolyásolni az egyének választásait előre meghatározott, ösztönző és visszatartó tényezőkhöz kapcsolódó lehetőségek vagy az információk elemzésén alapuló, személyes döntéseket irányító rendszerek révén. A manipuláció vagy a társadalmi ellenőrzés ezen formái gondos odafigyelést és ellenőrzést igényelnek és egyértelmű jogi felelősséget rónak a gyártókra, a felhasználókra és a kormányzati szervekre.

Ha az egyéneket kategorizáló automatizált folyamatokra támaszkodunk – például a megfigyelőrendszerek mindenre kiterjedő használata vagy a társadalmi hitelminősítő rendszerek bevezetése révén –, az szintén elemi hatással lehet a civil társadalom szerkezetére azáltal, hogy a polgárok között helytelen rangsorokat hoz létre. Ezek a mesterséges rangsorolási folyamatok hatalmi konfliktusokhoz is vezethetnek, mivel nemcsak virtuális létezőket, hanem hús-vér embereket is érintenek. Az emberi méltóság alapvető tiszteletben tartása megköveteli, hogy ne engedjük egy személy egyediségét egy adathalmazzal azonosítani. Nem szabad, hogy az algoritmusok határozzák meg az emberi jogok értelmezését, hogy háttérbe szorítsák az együttérzést, az irgalom és a megbocsátás alapvető értékeit vagy hogy kizárják annak lehetőségét, hogy valaki megváltozik és maga mögött hagyja a múltját.

Ebben az összefüggésben nem kerülhetjük el, hogy elgondolkodjunk az új technológiáknak a munka világára gyakorolt hatásán: a korábban kizárólag az emberi munkán alapuló tevékenységek végzését gyorsan átveszik a mesterséges intelligencia ipari alkalmazásai. Ebben az esetben is jelentős a kockázata annak, hogy sokak elszegényedése árán kevesek aránytalan előnyhöz jutnak. A nemzetközi közösségnek kiemelt prioritásként kell kezelnie a munkavállalók méltóságának tiszteletben tartását és a foglalkoztatás fontosságát az egyének, családok és társadalmak gazdasági jóléte, a munkahelyek biztonsága és a tisztességes bérek érdekében, mivel a technológia új formái egyre mélyebben hatolnak be a munka világába.

(Folyt. köv.)